

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БУДІВНИЦТВА ТА АРХІТЕКТУРИ

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Голова приймальної комісії,
в.о. ректора університету
_____ Д.Ф. Гончаренко

Затверджено на засіданні приймальної
комісії ХНУБА
Протокол № 2 від «06» 02 2020 р.

**Програма фахових вступних випробувань
для вступу на навчання
за освітнім рівнем «Магістр»
зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
на базі здобутого ступеня «Бакалавр»**

Голова фахової атестаційної комісії
зав. каф. фінансів та кредиту, проф.

В.І. Успенко

Програма конкурсних фахових вступних випробувань для вступу на навчання за освітнім рівнем «Магістр» зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» розроблена з урахуванням вимог освітньо-професійної програми бакалаврів за напрямом підготовки «Фінанси і кредит».

На вступний іспит виносяться блоки змістовних модулів нормативної частини зі спеціального виду діяльності з освітньо-професійної програми.

Кожен білет складається зі 100 тестових питань, що відповідають програмним вимогам та охоплюють такі дисципліни «Гроші та кредит», «Фінанси підприємств», «Банківська система».

Запропонований у питаннях конкурсних фахових вступних випробувань обсяг знань, умінь та навичок можна вважати достатніми для контролю знань студентів.

Теоретична частина програми вступних випробувань

1. Гроші та кредит

Заощадження та інвестиції в механізмі грошового ринку.

Взаємозв'язок заощаджень та інвестицій. Заощадження сімейних господарств як єдине джерело чистих інвестицій у закритій економічній системі. Вплив процентної ставки на заощадження та інвестиції. Графік кривих інвестицій та заощаджень. Втручання банків у потік «заощадження - інвестиції» на грошовому ринку.

Грошові системи, їх елементи.

Сутність та механізм функціонування грошової системи, її відмінність від грошового обороту та грошового ринку. Процес формування грошової системи в Україні. Цілі грошово-кредитної політики та адекватні їм інструменти цієї політики.

Інфляція і грошові реформи.

Сутність, форми прояву та способи виміру інфляції. Наукові дискусії щодо причин інфляції. Форми інфляції. Зовнішні ознаки інфляції: відкрита інфляція, прихована інфляція; їхня характеристика.

Показники вимірювання інфляції: індекс вартості життя; індекс купівельної спроможності; індекс споживчих цін; індекс цін виробника.

Сутність, завдання та види грошових реформ.

Валютний ринок і валютні системи.

Поняття валютної системи. Еволюція валютних відносин. Види валютних систем: національна, регіональна, світова. Складові елементи валютних систем. Сучасна світова валютна система та її інститути.

Поняття валюти та валютного курсу. Функції валютного курсу. Види та конвертованість валюти. Валютний ринок. Поняття та види валютних операцій. Валютні ризики. Валютне регулювання і валютний контроль.

Механізми регулювання валютного курсу, валютна інтервенція, девальвація, ревальвація, котирування валют. Платіжний баланс.

Кредит у ринковій економіці.

Кредит як економічна категорія і юридичне поняття. Розвиток кредитних відносин. Сутність та функції кредиту. Принципи кредитування. Класифікація

кредиту. Форми та види кредиту. Характеристика фінансового, товарного кредитів та кредиту під цінні папери. Роль кредиту в розвитку економіки.

Відсоток як ціна капіталу та як плата за втрату ліквідності. Види відсотка. Облікова ставка відсотка як інструмент регулювання стану фінансового ринку. Причини коливання ринкової ставки відсотка. Призначення державного, банківського, комерційного та споживчого кредитів.

Фінансові посередники грошового ринку.

Об'єктивні передумови та причини становлення й розвитку фінансово-кредитних установ як посередників на грошовому ринку.

Основні напрями діяльності сучасних фінансово-кредитних установ. Види, функції, принципи й типи операцій фінансово-кредитних організацій. Відмінності посередницької діяльності небанківських фінансово-кредитних установ від банківської діяльності. Договірні фінансові посередники. Інвестиційні фінансові посередники. Інвестиційні фонди, їхня діяльність в Україні та правове забезпечення. Діяльність договірних посередників. Страхові компанії, страховий бізнес і його розвиток в Україні та правове забезпечення.

Недержавні пенсійні фонди і механізм їхнього функціонування, їхня характеристика. Переваги і недоліки приватних пенсійних фондів. Їхня діяльність в Україні та їхнє правове забезпечення. Ломбарди і механізм їхнього функціонування.

Комерційні банки як основна ланка кредитної системи.

Призначення комерційних банків в умовах ринкових відносин. Класифікація і характеристика комерційних банків. Характеристика комерційних банків за формулю власності (акціонерні, кооперативні, державні, муніципальні та ін.). Необхідність об'єднання банків у систему. Економічна сутність банку, визначення сутності банку. Види банків.

Активні та пасивні операції банків. Розрахунково-касове обслуговування та операції банків з векселями. Кредитні послуги банків як вид банківських послуг. Система та механізм банківського кредитування. Функції та види банківського кредиту. Характеристика депозитних, депозитарних, інвестиційних, консультаційних та інших послуг банків.

Центральні банки, їх роль в економіці.

Призначення центрального банку. Роль центрального банку у формуванні пропозиції грошей та їх ціни. Об'єктивність виникнення емісійних банків та створення центральних банків. Співробітництво центральних банків світу та наднаціонального центрального банку. Особливість статусу центрального банку. Незалежність центрального банку від органів державної влади, чинники, що визначають його незалежність. Основні напрями діяльності центрального банку. Основні принципи організації та діяльності НБУ.

Міжнародні фінансово-кредитні установи та форми їх співробітництва з Україною.

Характеристика міжнародних валютно-кредитних установ. Цілі та основні напрями діяльності регіональних валютно-кредитних установ.

Фінанси міжнародних установ. Характеристика фінансів та основні етапи розвитку Організації Об'єднаних Націй. Європейський Союз та його інтеграційні процеси.

2. Банківська система

Види банків і порядок їх створення в Україні.

Банк як головна складова фінансово-кредитної системи. Види та класифікація банків. Банківські об'єднання.

Створення та державна реєстрація банківських установ. Документи, які подаються до територіального управління НБУ для його державної реєстрації. Відокремлені структурні підрозділи банку. Порядок реєстрації представництв іноземного банку. Форми і порядок реорганізації банківських установ.

Тема 2. Організація діяльності комерційного банку.

Організаційна структура та управління банком. Функціональна, дивізіональна та матрична структура банку. Сутність, основні принципи організації банківських операцій, їх класифікація.

Ліцензування банківської діяльності. Передумови отримання банківської ліцензії та умови її відкликання.

Тема 3. Операції банків з формування власного капіталу.

Економічна характеристика та джерела формування банківських ресурсів, їх класифікація. Балансові та позабалансові джерела формування ресурсів банку. Поняття ресурсного потенціалу банку.

Власний капітал банку, його структура, джерела формування, функції та значення. Структура балансового та регулятивного капіталу банку, його вплив на формування власного капіталу банку. Характеристика фондів, що формують його капітал. Резервні і спеціальні фонди. Роль прибутку у формуванні власного капіталу.

Достатність капіталу банку. Фактори, що визначають достатність капіталу банку. Основні критерії і стандарти оцінки власного капіталу банку згідно вимог Базельської угоди. Показники нормативів капіталу для банків України.

Тема 4. Операції банків із залучення коштів.

Економічний зміст депозитних операцій, їх класифікація та загальна характеристика. Особливості депозитних рахунків до запитання, строкових та ощадних вкладів; їх переваги і недоліки. Особливості укладання депозитного договору та встановлення депозитної процентної ставки. Фактори, які впливають на рівень депозитного процента.

Механізм здійснення строкових депозитних операцій з юридичними особами. Система страхування (гарантування) вкладів населення в банках.

Класифікація депозитів фізичних осіб, їх загальна характеристика.

Тема 5. Операції банків із запозичення коштів.

Економічний зміст операцій з недепозитного запозичення коштів, їх загальна характеристика.

Міжбанківська торгівля ресурсами. Роль міжбанківського кредитування, функції та структура ринку міжбанківських кредитів. Практика здійснення операцій з міжбанківського кредитування. Особливості одержання централізованих кредитів від НБУ. Механізми рефінансування комерційних банків. Операції, пов'язані з отриманням (наданням) кредитів від інших банків. Відмінність міжбанківських кредитів та депозитів.

Випуск незабезпечених боргових зобов'язань банку як засіб запозичення ресурсів.

Тема 6. Операції з обслуговування платіжного обороту.

Характеристика платіжного обороту. Суть і принципи організації безготівкових розрахунків. Системи і законодавча база розрахунків в Україні. Відкриття і ведення банківських рахунків. Характеристика різних видів рахунків.

Форми та способи безготівкових розрахунків, сфера використання і порядок проведення розрахункових операцій. Особливості оформлення розрахункових документів та порядок їх приймання і виконання банками: розрахунки із застосуванням платіжних доручень та платіжних вимог-доручень; порядок здійснення розрахунків чеками та акредитивами; примусове та договірне стягнення (списання) коштів. Особливості розрахунків за допомогою систем дистанційного обслуговування.

Операції з готівкою.

Організація готівкових грошових розрахунків. Суть і принципи організації готівкових грошових розрахунків.

Загальна характеристика касових операцій банку. Загальні положення та вимоги щодо касових операцій банку.

Регулювання обігу готівки банківськими установами та контроль за веденням касових операцій. Визначення касових оборотів банків та емісійного результату. Здавання та отримання банками підкріплень готівкою національної валюти через територіальні управління НБУ

Кредитні операції.

Організація банківського кредитування. Поняття і складові кредитної політики банку. Методи надання та способи погашення кредиту. Етапи процесу банківського кредитування. Плата за кредит та фактори, що на неї впливають. Методи ціноутворення на банківські позики.

Кредитний ризик та методи управління ним.

Операції з надання і погашення окремих видів кредитів.

Особливості механізму надання та погашення споживчого банківського кредиту. Консорціальный кредит. Особливості кредитування у формі овердрафту.

Особливості кредитування малого та середнього бізнесу.

Інвестиційне кредитування. Методи оцінки доцільності та ефективності інвестиційного проекту. Іпотечне кредитування та перспективи його розвитку в Україні. Кредити, пов'язані з вексельним обігом.

Кредити під заставу цінних паперів. Іпотечний кредит. Лізинговий кредит. Сільськогосподарський кредит. Особливості операцій з надання і погашення інших видів кредитів.

Операції банків з векселями.

Характеристика сутності векселя та організації вексельного обігу в Україні. Класифікація операцій банку у сфері вексельного обігу.

Кредитні операції банків з векселями. Торговельні операції з векселями. Розрахункові операції банків з векселями. Організація роботи з векселями в банку. Особливості проведення експертизи векселів.

Операції банків із цінними паперами.

Поняття інвестиційних операцій банків. Характеристика цінних паперів та видів банківської діяльності на фондовому ринку. Класифікація та види банківських операцій з цінними паперами. Операції з цінними паперами, що підлягають ліцензуванню.

Економіко-правові та організаційні основи здійснення банками операцій в іноземній валюті.

Економічні та організаційні основи здійснення валютних операцій. Валютні цінності та валютний ринок. Види та учасники валютного ринку. Класифікація валютних операцій.

Порядок відкриття та ведення валютних рахунків юридичних осіб-резидентів та представництв юридичних осіб-нерезидентів в уповноважених банках. Відкриття та обслуговування рахунків в іноземній валюті фізичних осіб.

Способи і засоби здійснення міжбанківських операцій в іноземній валюті.

Операції з надання банківських послуг.

Лізингові операції. Сутність та економічне значення лізингу. Класифікація видів лізингу та принципи розвитку лізингового бізнесу. Види лізингових платежів та методика їх розрахунку. Ризики лізингових операцій.

Факторингові операції. Основні поняття та елементи факторингу. Класифікаційна характеристика видів та форм факторингу. Механізм здійснення факторингової операції. Факторинг у зовнішньоекономічній діяльності. Вартість факторингової послуги. Ризики, що виникають при здійсненні факторингової операції.

Гарантійні послуги банків. Посередницькі, консультаційні та інформаційні послуги.

Довірчі (трастові) послуги.

Організація послуг щодо зберігання цінностей у банку.

Операції банку з дорогоцінними металами та дорогоцінним камінням. Банки як суб'єкти ринку дорогоцінних металів. Загальна характеристика банківських операцій з дорогоцінними металами і дорогоцінним камінням.

Операції із забезпечення фінансової стійкості банку.

Сутність фінансової стійкості комерційного банку та способи її забезпечення.

Ліквідність та платоспроможність банку. Оцінка ресурсної бази банку з позицій ліквідності та забезпеченості потреб банку в ліквідних засобах.

Основні підходи щодо управління банківськими ризиками. Поняття та мета процесу управління банківськими ризиками. Етапи процесу управління банківськими ризиками. Організаційна структура ризик-менеджменту банку.

3. Фінанси підприємств

Основи фінансів підприємств.

Поняття й сутність фінансів підприємств. Функції фінансів як внутрішня властивість і форма вияву їх сутності. Фінанси підприємств за умов формування ринкової економіки. Сфери фінансових відносин підприємств.

Організація грошових розрахунків підприємств. Сутність і значення грошових розрахунків у діяльності підприємств. Принципи організації розрахунків.

Порядок відкриття підприємствами розрахункового, поточного, валютного, позичкового депозитного та інших рахунків у банку. Використання коштів з розрахункового рахунку. Форми безготівкових розрахунків. Розрахунки платіжними дорученнями, платіжними вимогами-дорученнями, акредитивами, векселями, платіжними вимогами. Розрахунки на надання факторингових послуг підприємствам. Вимоги до їх проведення й сфера використання. Готівково-грошові розрахунки на підприємстві та сфера їх застосування. Організація грошово-готівкових розрахунків.

Грошові надходження підприємств. Економічна характеристика, склад і класифікація грошових надходжень підприємств. Виручка від реалізації продукції (робіт, послуг). Грошові надходження від іншої реалізації: основних засобів, матеріалів, нематеріальних активів, інші надходження. Надходження від фінансових інвестицій: дивіденди від корпоративних прав, від державних цінних паперів. Проценти, нараховані підприємствам по депозитних рахунках. Надходження коштів від здавання в оренду основних фондів, від застосованих фінансових санкцій. Бюджетні дотації, субвенції. Отримання фінансової допомоги. Страхові відшкодування.

Формування і розподіл прибутку. Економічний зміст прибутку. Прибуток як результат фінансово-господарської діяльності підприємства. Балансовий прибуток і його склад. Прибуток від реалізації продукції. Фактори, які впливають на формування прибутку. Рентабельність продукції. Прибуток від реалізації інших активів. Позареалізаційний прибуток, його склад і формування. Виплата дивідендів.

Оподаткування підприємств. Система оподаткування підприємств, її функції та призначення. Види податків, що їх сплачують підприємства. Непрямі податки й особливості їх впливу на фінансово-господарську діяльність суб'єктів господарювання. Прямі податки. Місцеві податки й збори, які сплачують підприємства. Обов'язкові відрахування підприємств у цільові державні фонди та їх вплив на фінансово-господарську діяльність. Особливості оподаткування суб'єктів господарювання в окремих сферах діяльності: комерційних банків, страхових компаній, інвестиційних компаній.

Обігові кошти. Сутність обігових коштів та їх організація. Склад і розміщення обігових коштів. Необхідність і методи визначення потреби в обігових коштах. Джерела формування обігових коштів.

Кредитування підприємств. Індивідуальний кругообіг коштів підприємства, необхідність збалансування матеріальних і фінансових ресурсів – основа залучення кредитів. Форми кредитів, які використовуються у господарській діяльності підприємств. Визначення потреби підприємства в кредитах. Кредитний договір: сутність і порядок укладання. Відповідальність сторін за порушення умов кредитного договору. Способи отримання кредиту. Оцінка кредитоспроможності підприємства. Порядок погашення кредиту. Позичковий процент, фактори, що на нього впливають, джерела сплати. Товарний кредит, умови його отримання підприємствами та погашення.

Фінансове забезпечення відтворення основних фондів. Склад і структура основних фондів підприємств. Показники стану й ефективності використання основних виробничих фондів. Власні фінансові ресурси підприємств: амортизаційні

відрахування, чистий прибуток, інші ресурси. Залучення коштів від інших суб'єктів господарювання: продаж акцій, пайові внески.

Оцінка фінансового стану підприємства. Оцінка фінансового стану підприємства, її необхідність і значення. Показники фінансового стану підприємства. Сутність ліквідності підприємства. Показники ліквідності та методика їх визначення. Фінансова стійкість підприємства, її сутність. Система показників фінансової стійкості підприємства, методика її розрахунку й оцінки.

Критерії оцінки конкурсних фахових вступних випробувань

1. Норми оцінок виконання окремих питань: загальний обсяг тестів налічує 100 запитань. Оцінка виставляється в залежності від кількості вірних відповідей і отриманих балів. Правильна відповідь на один тест оцінюється в 2 (два) бали.

2. Вступник, який отримав 100 (сто) балів і менше вважається таким, що не склав фахове вступне випробування.

Список рекомендованої літератури

1. Ковальчук С. В., Форкун І. В. Фінанси. навч. посібник. – Львів: "Новий Світ - 2000", 2005. – 568 с.
2. Кузнецова С. А. Банківська система – К. : «Центр учбової літератури», 2014.
3. Івасів Б. С. Гроші та кредит – Тернопіль: Карт-бланш, 2005. – 528 с.
4. Кірейцев Г.Г. Фінанси підприємств – Київ: ЦУЛ, 2002
5. Маслова С. О: Фінансовий ринок – К.:Каравела, 2003